

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvartum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput II. Gregorius (a) Chrysantho Episcopo Spoletano.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74533](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74533)

sed in suspensio omnino considerari, ut in exemplis adductis pro dubitandi ratione, unde merito difficilis iudicatur præsens textus, quatenus in eo docetur, à matrimonio sub conditione celebrato non licere contrahentibus discedere, sed potiùs insuper habita conditione, matrimonium irrefragabiliter tenere: quare varias interpretationes adduxerunt DD. supra laudati: Bruselius de condit. lib. 4. tit. 2. num. 4. accepit præsentem canonem, non de conditione, sed de modo; ita ut matrimonium sub modo celebratum, purè, & de præsentem contractum videatur, nec modus spectetur, seu attendatur. Nec novum est, conditionem accipi, seu apponi pro modo, ut in l. *Mavia*, ff. de manumiss. testam. l. *Tiro* 71. §. 1. ff. de condit. & demonstr. l. *liberto*, §. *Lucius*, ff. eod. titul. l. *final.* §. *final.* C. de bonis qua lib. l. *si antequam*, ff. de donat. inter, l. *filia*, ff. ad legem Falcid. Sed hæc interpretatio sustineri non potest; siquidem PP. Concil. Afric. utuntur conditionis verbo in sua propria significatione. Innocentius, Butrius, Præpositus in præsentem, quos sequuntur Basilius supra, num. final. Canisius in præsentem, Covarr. d. cap. 3. §. 2. Gentilis de nuptiis lib. 2. cap. 11. accipiunt textum hunc de conditione turpi, quæ rejicitur à matrimonio, nec illud vitiat, aut suspendit, ut dicemus in cap. final. hoc titul. Sed hæc interpretatio divinationis vitio laborat; siquidem nulla in hoc textu mentio fit conditionis turpis, quare verius credo, canonem hunc procedere in conditione resolutoria, seu resolutive, cum videlicet matrimonium purè contractum est, & inter contrahentes conventum, ut nisi certa quantitas dotis nomine detur, resolvatur; tunc enim cum purè & absolute de præsentem matrimonium celebratum sit, ea conditio non potest illud dissolvere, aut resolvere, quia matrimonium perpetuum est, & perpetuò durat: & ita licet alii contractus, etiam purè celebrati, resolvi possint sub conditione, non ita matrimonium, quod

suà naturà dicit perpetuitatem. Facit Ivo Carnot. epistol. 183. ibi: *Sponsio verò pecunie servata, vel violata non debet impedire conjugium, si sponsalia facta sunt cum consensu contrahentium*; apponens enim matrimonio de præsentem similem conditionem, tantum intelligit exigere obligationem, non verò eà non adimpletâ consensum subtrahere, quem de præsentem præbuit. Docuit Vincentius, quem citat Bernardus in præsentem, & sequitur Cujac. hic. Conditio enim duplex est, initiativa, & resolutive; illa suà existentia dat principium actui, l. *conditio* 100. ff. de verb. obl. §. *omnis*, Instit. eod. titul. hæc resolutive actum, & causam præcedentem reducit ad non causam. Exempla resolutive conditionis extant in l. *si res* 3. ff. de contrab. emptio. l. 2. cum sequent. ff. de in diem additione. l. 1. cum sequent. ff. de lege commissoria, l. 3. C. de pactis inter emptor. Ex his nonnulli actus conditionem initiativam respuunt, ut sunt actus effectivi, quia tradere statim, & traditionem suspendere in eventu conditionis sunt contraria; contraria autem inter se non coeunt, ut ait Seneca de constantia capite 8. ideoque traditio, solutio, aditio hæreditatis, emancipatio, & similes actus non admittunt conditionem initiativam, sive quæ suspendat initium, l. *actus* 77. ff. de reg. jur. ubi Gothofredus, & Petrus Faber: idem Faber lib. 2. semestr. capite 22. hi tamen actus recipiunt conditionem resolutive, l. *qui se debere* 7. §. *ultim.* ff. de condit. causâ datâ, l. *videamus* 38. §. 1. ff. de usuris, l. 3. stipulationem 21. ff. de jure dot. docet D. Joseph de Retes de donat. cap. 16. Sunt alii actus, qui conditionem initiativam recipiunt, veluti libertas, & matrimonium; licet enim matrimonium sub conditione initiativa contrahi valeat, ut dicemus infra in capite 5. non tamen admittit resolutive, quia repugnat substantiæ matrimonii, ut ad tempus celebratur; siquidem continet in se perpetuitatem, & individua vitæ consuetudinem.

CAPUT II.

Gregorius (a) Chrysantho Episcopo Spoletano.

CUM sit proprium disciplinæ ab illicitis prohibere, & excessus culpas salubriter resciscere, studiosè ejus servanda censura est. Nam si negligitur, cuncta in confusionem deveniunt, dum alter destruit quidquid eam custodiendo alter ædificat. Valentinus itaque presbiter questus est vobis, quia si Monachus monasterii, ipsius exigente culpa, fuerit communionem privatus, ad loca vestra se conferat, & communionem sine aliqua reservatione (b) percipiat. Quod si ita se res habet, quoniam non solum regularis ordo dissolvitur, sed etiam perditionis ex hoc materia ministratur, qui sub vobis sunt, presbyteris districtè, ac sollicitè interdiceret vos necesse est, ut hoc facere de cætero non præsumant. Sed si (c) fortè injustè se excommunicatum quis queritur, fraternitas vestra subtili indagatione cognoscat, & ita causam cognita veritate disponat, ut nec injustitia diu infontis afflictione prævaleat, nec disciplinæ vigor, aut frangi, aut indiscretâ valeat præsumptione dissolvi. Et quia pariter superscriptus presbyter nobis questus est, (d) diaconum quendam duo juris sui sub hac (e) conditione manumisissè mancipia, ut (f) monachi fieri debuissent, & in eodem monasterio, ubi ipse fuerat, perma-

permanerent, adjiciens, ut si quis contrafacere præsumpsisset, jugo iterum servitutis per omnia subderetur; atque unum ex eis hanc omnino conditionem despexisse, & monasterium temerario ausu deseruisse, atque se inter (g) clericos sociassit. Fraternalitas igitur vestra hoc subtili indagazione discutiat, & si ita repererit, sic sacerdotali se zelo hac in re decenter exhibeat, ut nec illi monasterium (h) deserendi facultas sit; & manumittentis voluntas nihilominus conservata, aliquâ præteriri exculpatione non valeat.

NOTÆ.

1. (a) *Chrysanto.*] In prima collectione, sub hoc titulo, cap. 2. legitur *Grisasto*: in epistolis verò ipsius Gregorii lib. 7. indict. 2. epistol. 36. legitur *Chrysanto*: ex quo registro litteram hujus textus restituo; sed retinenda est lectio *Chrysanto*, nam *Chrysantus* Ecclesiam Spoletanam rexit temporibus nostri Gregorii Magni per annos 590. & ipsum summum Præsulem illi rescribere in præsentis textu, & epistol. 12. & 77. ejusdem libri, jam retulit *Ughellius tom. 1. Italia sacræ, fol. 174. num. 13.* De Spoletana diœcesi nonnulla adduxi in cap. olim 20. de censibus.
2. (b) *Præcipiat.*] Quod fieri non debet, ut probavi latè in cap. *perniciosa, de officio ordin.*
(c) *Sed si forte.*] Verba quæ sequuntur, extant in cap. 1. de sententia excom. in 1. collect.
3. (d) *Diaconum.*] Qui degebat in ipso monasterio, ut in ejus Oratorio ministraret, non verò professus fuerat vitam ipsam monasticam; nam aliàs aliquid proprium habere non posset, juxta tradita in cap. cum ad monasterium, de statu monach.
(e) *Sub hac conditione.*] Valdè cruciantur repetentes in præsentis, & Barbosa ea difficultate, quomodo videlicet cum libertas sit res temporalis, potuit in præsentis casu dari servo pro actione spirituali, videlicet ingressu religionis, & per consequens tale pactum in præsentis casu admitti, contra textum in cap. quam pio 7. cap. final. de pactis. Sed veram solutionem, jam ex Anguano adduxi in d. cap. final.
4. (f) *Ut monachi fieri.* Debet enim servus prius manumitti, ut in monasterium admittatur, vitæque profiteatur monasticam, l. jubemus 37. l. servis 38. C. de Episcop. & cleric. Novella II. Leonis, Novell. 12. Valentini, Concilium Chal-

ced. cap. 4. *Fructuosus Abbas cap. 4. regula: Quod si servi sunt, non recipiantur, nisi libertatem à proprio Domino præ manibus attulerint præsentandam.* Si verò servus per triennium in ipso monasterio commoretur, domino sciente, & non repetente, postea non auditur, *Novel. 5. Justiniani, de Monachis, cap. 2. Novel. 123. cap. 35. & lib. 5. capitul. Careli, cap. 227.* Statuitur, ut servi ad monasterium convolantes, si ante triennium repetantur, dominis restituantur; si post triennium, non inde trahantur, authentica *verum, C. de Episcop. & cleric.* Illustrant *P. Faber lib. 3. Agon. cap. 17. Azor. 1. tom. instr. lib. 10. cap. 1. Tamburinus tom. 3. de jure Abbat. disp. 6. q. 3. Balsam. in nomocan. Phoc. tit. 1. cap. 36. Menardus in notis ad concord. regul. pag. 957.*

(g) *Inter clericos.*] Extra monasterium videlicet: nam monachi olim ad ordines sacros non ascendebant, ut probavi in cap. ad aures 5. de atate & qualitat. cap. 1. de Capel. monach.

(h) *Deserendi facultas sit.* Non autem redit ad servitutem: nam libertas non potest dari ad tempus, aut sub conditione resolutoria, videlicet ut servus liber sit, & nisi illud, aut illud fecerit, reducat in servitutem, l. mortis 15. ff. de manumiss. ubi rectè docetur, mortis causa libertatem dari non posse, quia morte non sequitur revocari non valet: quod *Marcelli responsum de libertate Quiritia rectè accepit Meril. lib. 5. obs. cap. 14.* nam libertas Latina ita rectè dabatur, ut ibidem probatur: potest autem servus ob ingratitudinem ad servitutem reduci, ex l. 1. & per totum C. de ingratis liberis; & similiter servus si in Clerum cooptatus spirituales operas non persolvat, potest degradari, & iterum domino tradi, ut probatur in cap. miramur, de servis non ordin. ubi textum hunc exposui.

CAPUT III.

Alexander III. (a) *Panorm. Archiepiscopo.*

DE illis. Et infra: Si verò aliquis sub hujusmodi verbis juramentum alicui mulieri præstitit; Ego te in uxorem accipiam, si tantum mihi (b) donaveris, reus perjurii non habebitur, si eam nolentem sibi solvere quod sibi dari petit, non acceperit in uxorem, nisi consensus de præsentis, aut carnalis sit inter eos commixtio subsequuta.

NOTÆ.

1. (a) *Panormitan.*] Ita legitur in cap. 4. de sponsalibus, in 1. collect. & integram retuli, ac inscriptionem illustravi in capite de illis 5. de sponsalibus, ubi extat alia pars hujus textus.
D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. IV.

(b) *Donaveris.*] Sed hæc conditio rejicienda videbatur, ex l. si ita stipularis, §. si nupsero, ff. de verb. obl. ubi inquit *Celsus: Si tibi nupsero, decem dare spondes; causâ cognitâ denegandam esse actionem puto.* Et rectè, nam per hanc conditionem confertur donatio in tempus matrimonii, & quodammodo venale redditur matrimonium,
K 3